

UROZENÝ PRÍBUZNÝ VERSUS PROFESIONÁLNÍ AGENT SONDA DO KOMUNIKAČNÍ PRAXE MILÁNSKÉHO GUVERNÉRA JERONÝMA COLLOREDA VE 20. LETECH 18. STOLETÍ

Lenka MARŠÁLKOVÁ

Komunikační strategie aristokracie v habsburské monarchii raného novověku patří k rozvíjejícím se tématům současné historiografie. Především ti šlechtici, kteří pomýšleli na uplatnění u císařského dvora, si nemohli dovolit zůstat bez tolik potřebných aktuálních informací. Budování dvorské kariéry byl náročný a ve většině případů zdoluhavý proces: šlechtic postupoval od těch nejnižších příček a neustále musel císaři dokazovat svoji loajalitu – například tím, že se dobrovolně hlásil do různých diplomatických misí. Ačkoli byly tyto aktivity investicí do budoucna, představoval dlouhodobý pobyt mimo Vídeň, a především pak mimo císařský dvůr, značné riziko: šlechtici nemohli sami zasahovat do dění na dvoře a ovlivňovat panovníka, leckdy jim scházely čerstvé informace o momentálním vývoji politického života a jejich nepřítomnosti mohli využít protivníci a nepřátelé.¹⁾ Pro

1) O transformaci vídeňského dvora v centrum monarchie, o jeho fungování a o působení šlechty v jeho struktuře existuje rozsáhlá literatura – např.: MAŤA, Petr: *Svět české aristokracie (1500–1700)*, Praha 2004, s. 365–366, s. 382–389 a s. 409–439; dále pak PEČAR, Andreas: *Die Ökonomie der Ehre, Der höfische Adel am Kaiserhof Karls VI. (1711–1740)*, Darmstadt 2003, s. 1–19; DUINDAM, Jeroen: *Vienna and Versailles, The Courts of Europe's Dynastic Rivals 1550–1780*, Cambridge 2003; TYŽ: *Problems and prospects for a 'new' history of the court: the Habsburg Hofstaat in perspective*, in: BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.): *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526–1740)*, České Budějovice 2003, s. 49–66; SMÍŠEK, Rostislav: „Dvorská“ kariéra očima knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku, Jihočeský sborník historický 73, 2004, s. 94–120; TYŽ: *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století*, *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 333–355; HRBEK, Jiří: *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*, *Theatrum historiae* 9, 2011, s. 313–331.

politicky aktivní aristokraty byla dosti problematická i správa vlastních panství, kam mohli kvůli výkonu úřadů zajíždět jen zřídka. Proto přenechávali správu statků buď příbuzným nebo určili správce – hejtmana panství. Sebevědomí těchto úředníků však často vzrostlo nad únosnou míru a svého pána více či méně okrádali, což představovalo další nesnáz, se kterou se musel šlechtic na cestě za skvělou politickou kariérou vypořádat.²⁾

Příkladem takovéhoho ambiciózního aristokrata, který toužil po dosažení nejvyšších dvorských úřadů, byl i hrabě Jeroným Colloredo z Wallsee, markýz di Santa Sophia (1674–1726), jehož komunikační praxi bude věnována tato studie.³⁾ Jeroným Colloredo se narodil jako druhý nejstarší

2) KUBEŠ, Jiří: *Vilém Slavata a jeho hejtmani, K anatomii prestiže raně novověké šlechty*, Historický obzor 12, 2001, s. 70–75; pro srovnání viz: HRDLÍČKA, Josef: *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Boddaneckého z Hodkova*, České Budějovice 2003.

3) Severoitalský rod Colloredů, ze kterého pocházel hrabě Jeroným, patří k nejstarobylším šlechtickým rodům, které spojily své osudy s českými zeměmi – nejstarší záznamy pocházejí už z 10. století. Do českých zemí se někteří členové rodu dostali na přelomu 16. a 17. století; majetkově zde zakotvili za třicetileté války spolu s dalšími významnými šlechtickými rodinami, jako byli například Gallasové či Piccolominiové. V následujících staletích prokázala většina členů rodu platné služby habsburským císařům i církvi. Z rozvětveného rodu Colloredů, později (od roku 1789, kdy po vymření rodu Mansfeldů došlo ke sloučení jmen, majetku a erbů obou rodin) Colloredo-Mansfeldů, přežila po jedenácti staletích jen jedna větev. V současnosti žijí členové rodu rozptýleni téměř po celém světě: někteří se usadili v USA, další v Kanadě a jiní v Rakousku. ZEDLER, Johann Heinrich: *Grosses vollständiges Universal Lexikon Aller Wissenschaften und Künste*, Bd. 6, Halle – Leipzig, 1733, sl. 700–703 (digitalizovaná verze na <http://www.zedler-lexikon.de/>); WURZBACH, Constant von: *Biographisches Lexicon des Kaiserthums Oesterreich...*, 2. Wien, 1857, s. 416–418; *Ottův slovník naučný* 5, Praha 1892, s. 517–518; *Sborník statí k sedmdesátým narozeninám Josefa knížete z Colloredo-Mansfeldu 1866–1936*, Praha 1936; BUBEN, Milan: *Colloredo-Mansfeldové*, in: *Střední Evropa* 8, 1992, č. 23, s. 82–91; KUBEŠ, Jiří: *Colloredové z Wallsee a jejich pokus o integraci do prostředí panovnického dvora v habsburské monarchii (Edice instrukcí Jeronýma Colloreda o výchově jeho nejstaršího syna z let 1723–1725)*, Sborník prací východočeských archivů 11, 2007, s. 37–63; TÝŽ: *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee a jeho studium v Salcburku v letech 1723–1725*, in: TÝŽ (ed.): *Šlechtic na cestách v 16.–18. století*, Pardubice 2007, s. 163–191; k osobě Jeronýma Colloreda viz: MARŠÁLKOVÁ, Lenka: *Jeroným Colloredo a jeho videňští agenti v první polovině 20. let 18. století*, 2008, rkp. bakalářské práce uložen na UHV FF Univerzity Pardubice; TÁŽ: *Jeroným Colloredo v první čtvrtině 18. století, Příspěvek k informačním a sociálním sítím barokního aristokrata*, 2011, rkp. diplomové práce uložena na UHV FF Univerzity Pardubice; mecenátu a uměleckým sbírkám Jeronýma Colloreda se v současnosti věnuje KRUMMHOLZ, Martin: *Die Bilder des*

syn Ferdinanda Colloreda a Felicitas Rabatové. Po vymření jedné z větví rodu v roce 1693 zdědil opočenský fideikomis a s ním i polepšený erb a přídomek „z Wallsee“. O alodní panství ale vypukl boj mezi Jeronýmem a jeho vzdálenou příbuznou Marií Antonii; tento spor byl nakonec vyřešen vzájemnou dohodou z roku 1701.⁴⁾ Hrabě Colloredo velmi dobře chápal, jak je pro jeho kariéru důležité prosadit se u dvora. Jeho prvním krokem byl výhodný sňatek: roku 1696 se oženil s Janou Šarlotou Karolínou Kinskou z Vchynic a Tetova, členkou starého a mocného českého rodu, jehož členové se již v minulosti osvědčili v dvorské službě. Z tohoto svazku se narodilo mnoho potomků; dospělosti se dožili čtyři synové, z nichž se nejvýrazněji prosadil nejstarší Rudolf Josef.

Ačkoli na sebe Jeroným Colloredo upozornil už za vlády Josefa I., začalo se mu více dařit až po nástupu Karla VI.; jeho kariéra dosáhla vrcholu ve dvacátých letech 18. století: v roce 1711 byl povýšen do hraběcího stavu Království českého, roku 1723 dědičně získal hodnost nejvyššího truksase Království českého a roku 1724 se dočkal povýšení do říšského hraběcího stavu. Hrabě Colloredo nejdříve zastával rozmanité funkce ve vyšších zemských úřadech a také se hlásil do různých diplomatických misí.⁵⁾ Jedním z nejdůležitějších postů, který zastával, byl úřad habsburského guvernéra v Miláně, kde působil od roku 1719 a trvale zde pobýval až téměř do konce svého života. Počátkem roku 1726 jmenoval císař hraběte Colloreda nejvyšším maršálkem dvora a vypadalo to, že ho čeká slibná kariéra. Tyto plány mu překazila náhlá a předčasná smrt: Jeroným Colloredo zemřel 2. února téhož roku ve vídeňském paláci rodu Daunů, kam stihl ještě před smrtí dorazit.⁶⁾

Hieronymus Graf von Colloredo (1674–1726), Zu den Anfängen der Colloredo-Mannsfeld'schen Gemäldesammlung in Opočno und zur Baugeschichte des Prager Palais, in: JUFFINGER, Roswitha (Hg.): *Zentrum der Macht, Bd. 2. Die Kunstsammlungen der Salzburger Fürsterzbischöfe, Gemälde, Graphic, Kunstgewerbe*, Salzburg 2011, s. 561–603.

4) O sporech, které provázely převod majetku, pojednává KUBEŠ: *Colloredové z Wallsee*, s. 41.

5) V letech 1708–1714 působil jako nejvyšší dvorský sudí Království českého, potom (od roku 1714 do 1717) jako zemský hejtman Markrabství moravského. V roce 1715 se hrabě Colloredo připravoval na cestu do Polsko-litevské unie, ta se ale nakonec neuskutečnila. O tři roky později byl jmenován členem poselstva, které odjelo do Požarevace uzavřít mír s Turky. KUBEŠ: *Colloredové z Wallsee*, s. 41–42.

6) Ke smrti a pohřbu Jeronýma Colloreda viz: MARŠÁLKOVÁ: *Jeroným Colloredo v první čtvrtině 18. století*, s. 85–106.

V celém průběhu budování své kariéry neponechával hrabě Colloredo nic náhodě a zcela záměrně si kolem sebe budoval síť lidí (složenou jak ze služebníků a úředníků, tak i z příbuzných a známých z řad šlechty), kteří mu poskytovali informace a zprostředkovávali různé služby. Také měl nespornou výhodu v tom, že se mezi jeho početným příbuzenstvem nacházelo mnoho schopných lidí, se kterými byl v pravidelném osobním i písemném kontaktu. Pravidelné styky udržoval se čtyřmi příslušníky rodu Kinských, z něhož pocházela jeho manželka – s tehánem Václavem Norbertem Oktaviánem a s jeho třemi syny a Colloredovými švagry: Bernardem Františkem Antonínem, Františkem Ferdinandem a Štěpánem Vilémem, s nimiž ho pojilo jak vřelé přátelství (navzájem se oslovovali jako „bratřanci“), tak i politické ambice.⁷⁾ Nepřímý zdroj poznatků o tom, jaké osobnosti patřily k přátelům a známým, na něž se v případě potřeby mohli Jeroným Colloredo i jeho manželka Jana Šarlota Karolína obrátit, přináší také rozsáhlá kondolence, kterou obdržela hraběnka po smrti manžela v únoru roku 1726, a seznam hostů pozvaných na exekvie konané při příležitosti ročního výročí úmrtí hraběte Colloreda.⁸⁾

Vraťme se ale k období, kdy hrabě Colloredo vykonával funkci milánského guvernéra – právě tehdy se totiž jeho potřeba zůstat v obraze projevila markantněji než kdykoli předtím. Hrabě tuto situaci vyřešil tak, že si v hlavním městě monarchie najal dva agenty, pana H. H. Kocha⁹⁾ a Jana Oktaviána Sachse, kteří ho měli průběžně informovat o dění v urozené společnosti a také pro něj vykonávali různorodé služby – především pravomoce agenta Sachse, o němž bude řeč dále, byly nezvykle rozsáhlé.¹⁰⁾ Spojenci s českým královstvím (co se týká poskytování informací i služeb) představoval pro Jeronýma Colloreda v době jeho milánského pobytu jeho zeť, hrabě Jan Norbert Libštejnský z Kolovrat, o jehož působení budu taktéž pojednávat níže.

Nejdříve si pojdme oba výše jmenované členy informační sítě Jeronýma Colloreda v krátkosti představit. O Janu Oktaviánu Sachsovi se bohužel nedochovaly žádné celistvé informace, něco málo nám ale mohou prozradit jeho listy adresované Jeronýmu Colloredovi. Pan Sachs byl nepochybně vzdělaný člověk (dopisy jsou psány, stejně jako v případě

7) TAMTÉŽ, zde s. 18–49.

8) TAMTÉŽ, především s. 94–106.

9) Celé jméno tohoto agenta stejně jako podrobnosti o jeho životě bohužel nejsou známy.

10) O působení obou agentů detailně pojednávám v bakalářské práci: MARŠÁLKOVÁ: *Jeroným Colloredo a jeho videňští agenti*.

hraběte Kolovrata, květnatou barokní němčinou tzv. „vysokého dvorského stylu“ s mnoha citacemi v jiných jazycích, především v latině, španělštině, italštině nebo francouzštině), orientoval se v aktuální politické situaci, měl široký všeobecný přehled a navíc, jak uvidíme, byl odborníkem v otázkách finančních i hospodářských. Pravděpodobně se jeho služby u aristokratů pobývajících ve Vídni těšily značné oblibě, neboť z jeho dopisů vyplývá, že pracoval pro více klientů najednou.¹¹⁾ Jeho jmění nejspíše nebylo malé – samotnému hraběti Colloredovi byl schopen poskytnout vysokou půjčku ve výši 7 000 zlatých. Agentu Sachse začal Jeroným Colloredo s nejvyšší pravděpodobností zaměstnávat od samého počátku svého milánského pobytu, tedy od roku 1719, a jeho služeb využíval až do své smrti.¹²⁾

Stejně nepostradatelným jako agent Sachs byl pro hraběte Colloreda i jeho zeť, hrabě Jan Norbert Libštejnský z Kolovrat (1668–1736).¹³⁾ O tomto člověku máme bohužel jen kusé informace – víme, že se narodil z manželství Leopolda Oldřicha Libštejnského z Kolovrat¹⁴⁾ a Kateřiny

11) Své služby poskytoval například hraběti Františkovi Václavu z Trauttmansdorfu. Viz dopis z 13. září 1721, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13. Různé pohledávky vyřizoval i pro bratry Kinské. VALENTA, Aleš: *Z korespondence české šlechty v 18. století, Listy Štěpána Kinského bratru Františku Ferdinandovi z let 1720–1721*, Sborník archivních prací 56, 2006, s. 508–546, zde s. 529, poznámka č. 98.

12) Sachsovy zprávy, které jsou uloženy v SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, neinventarizováno, provizorně kart. 13, pokrývají rok 1721 (11. leden – 10. prosinec), 1724 (5. leden – 27. prosinec) a 1725 (17. leden – 15. prosinec); celkem je jich 106. Ačkoli nejstarší dopisy od agenta Sachse pochází až z roku 1721, je téměř jisté, že jeho služeb využíval hrabě Colloredo od počátku svého milánského pobytu, tedy od roku 1719: je nepravděpodobné, že by hrabě zůstal tak dlouhou dobu bez informací a zprostředkovaných služeb; Sachs se navíc ve svých listech odkazuje na dřívější dobu. Více viz MARŠÁLKOVÁ: *Jeroným Colloredo a jeho vídeňští agenti*.

13) BORŮVKA, Vlastimil – PAVEL, Jakub – KRÁM, Josef: *Dějiny Rychnova nad Kněžnou a rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000, zde kap.: BORŮVKA, Vlastimil: *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 57; dále viz *Ottův slovník naučný* 14, Praha 1899, s. 601; k rodu pánů z Kolovrat viz: ZEDLER, Johann Heinrich: *Grosses vollständiges Universal Lexikon*, sl. 1460–1471 (digitalizovaná verze na <http://www.zedler-lexikon.de/>), k Janu Norbertovi sl. 1464; rodokmen na: <http://genealogy.euweb.cz/kolowrat/kolowrat2.html> [4. 3. 2011].

14) Hrabě Leopold Oldřich Libštejnský z Kolovrat (křtěný 1635–1690) působil jako komoří a praporečník pluku hraběte Caprary; roku 1658 dosáhl říšského hraběcího stavu a až v roce 1660 hraběcího stavu v českém království. Mezi jeho panství, která odkázal svému synovi Janu Norbertovi, patřil Zámorsk a Domoradice. Jan Norbert v průběhu života zakoupil ještě Dobříkov, Holovousy, Domaslavice, Adršpach, Biskupice a Vranovou Lhotu. BORŮVKA: *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 55.

Barbary Krakovské z Kolovrat. Nejdříve působil jako komoří a poté jako přísedící dvorního lenního a komorního soudu. Jeho první manželkou se roku 1705 stala hraběnka Marie Arnoštko z Valdštejna, která však zemřela bez potomků pouhé dva roky po svatbě. Hrabě Kolovrat se tedy v roce 1718 oženil podruhé: jeho vyvolenou se tentokrát stala dcera hraběte Jeronýma Colloreda, Anna Josefa, hraběnka z Colloredo-Wallsee.¹⁵⁾ Ačkoli byl hrabě Kolovrat o šest let starší než Jeroným Colloredo, stal se jeho zetěm, a tedy „synem“ (sám svého tchána uctivě oslovoval „*Hoch undt Wohlgebohrner Reichs graff, Mein gnädiger Herr Vatter*“).¹⁶⁾ Je nanejvýš pravděpodobné, že obě hrabata udržovala mezi sebou kontakty dávno před datem svatby Jana Norberta Libštejnského z Kolovrat s Annou Josefou a že jejich styky přerušila až smrt hraběte Jeronýma Colloreda v roce 1726.

Tito dva (už na první pohled rozdílní) členové informační sítě Jeronýma Colloreda byli pro účely této sondy zvoleni zcela záměrně: na jedné straně zde máme profesionálního informátora působícího ve Vídni, na straně druhé aristokrata a především pak zetě Jeronýma Colloreda, který se pohyboval především v českých zemích. Zákonnitě bychom tedy mohli očekávat, že k tomuto zdánlivě jednoznačnému rozdělení rolí hrabě Colloredo přihlížel a že proto svého zetě pověřoval významnějšími, zodpovědnějšími a náročnějšími úkoly. Bylo tomu skutečně tak? Pojďme se podívat, jak vypadala realita.¹⁷⁾

15) Hraběnka Anna Josefa (též uváděná jako Anna Marie), nejmladší dcera Jeronýma Colloreda a dáma řádu hvězdného kříže, zemřela roku 1748 – svého manžela tedy přežila o 12 let. TAMTÉŽ, s. 57–58; dále viz: <http://genealogy.euweb.cz/coloredo/coloredo1.html> [4. 3. 2011]. Hrabě Jan Norbert měl s Annou Josefou šest dětí; za zmínku stojí především nejstarší syn Josef Jeroným (1719–1750), který postupně vykonával posty komořího, skutečného tajného rady, přísedícího zemského soudu a hejtmána chrudimského kraje. BORŮVKA: *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 59.

16) Od hraběte Kolovrata se dochovalo pouze osm dopisů (uloženy jsou v SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, neinventarizováno, provizorně kart. 31) z přelomu let 1722–1723, přesto je jejich informační hodnota vysoká: jsou totiž poměrně rozsáhlé (výjimkou není osmi či vícestránkový dopis). Jeden dopis je z konce roku 1722 (z 8. prosince) a zbývající z roku následujícího (začínají datem 23. května a končí počátkem srpna). Některé listy, včetně posledního, nejsou datované; hrabě Colloredo si zde ale poznamenal datum, kdy na dopis odpověděl: v případě posledního listu je to 21. srpen 1723, můžeme tedy předpokládat, že byl sepsán počátkem srpna roku 1723. O tom více: MARŠALKOVÁ: *Jeroným Colloredo v první čtvrtině 18. století*, zde s. 67–84.

17) Pro srovnání viz výše uvedené studie: SMÍŠEK: *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku*; HRBEK: *Hledat a nalézat*. Autoři těchto dvou podnětných prací přistupují k tématu odlišně: v prvním případě je důraz kladem

Význam čerstvých informací z hodnověrného zdroje byl pro ambiciózního hraběte Colloreda nepopiratelný. V listech jeho zetě, hraběte Kolovrata, který se pohyboval v českých zemích, bychom ale zprávy týkající se vysoké společnosti a politického dění (až na několik marginálních poznámek) hledali marně. Podstatně větší důraz kladl hrabě Colloredo na novinky z hlavního města monarchie a tamní vysoké společnosti. Důležitým úkolem agenta Sachse proto bylo poskytování zpráv tohoto druhu – ať už se jednalo o důležité informace, či o různé drobné historky. Sachs se například zmiňoval o svatbách a úmrtích v urozené společnosti či o císařském páru.¹⁸⁾

Roku 1721 patřila k nejvýznamnějším událostem volba nového papeže: Kliment XI. téhož roku zemřel a významní duchovní hodnostáři se začali sjíždět do Říma na konkláve, o čemž Sachs hraběte podrobně informoval.¹⁹⁾ Jako císařský vyslanec dorazil do Říma i švagr Jeronýma Colloreda, kancléř Království českého, hrabě František Ferdinand Kinský, který byl během svého pobytu se svými lidmi a koňmi ubytován u kardinála Michaela Fridericha z Althanu.²⁰⁾ Sachs také často zmiňoval mladšího bratra tohoto hraběte

především na informátory z řad příbuzných knížete ze Schwarzenberku, z řad urozené společnosti, vládnoucích dynastií i vysokého duchovenstva; autor druhé práce se soustředil na valdštejskou informační síť jako na celek: zmiňuje veřejné zdroje informací (noviny, letáky, vliv pošty apod.) i zdroje soukromé, ke kterým měla přístup pouze aristokracie (příbuzní a přátelé i placení informátoři – agenti či vrchnostenští úředníci).

18) Když na přelomu jara a léta 1721 vyjela císařovna Alžběta Kristina Brunšvicko-Lüneburská na ozdravnou kúru do Karlových Varů, informoval Sachs hraběte o tom, jak postupovala její cesta i o jejím šťastném návratu. V dubnu roku 1724 neopomněl agent zmínit narození třetí dcery Karla VI., Marie Amálie, a v červnu téhož roku si povšiml třech císařových návštěv vídeňských kostelů. SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13. K tématu viz také: INGRAO, Charles W.: *The Habsburg Monarchy 1618–1815*, Cambridge 2000, s. 128; DUINDAM: *Vienna and Versailles*, především s. 21–44, 134–143 a 161–180.

19) Novým papežem se stal Michelangelo dei Conti, který pod jménem Inocenc XIII. vykonával pontifikát do roku 1724. VLNAS, Vít: *Princ Evžen Savojský, Život a sláva barokního válečníka*, Praha 2001, s. 787.

20) „*Ihro Excell[entz] der K[önigliche] böhm[ische] Cantzler herr graff Kinski, Eu[re] hochgra[ff]liche Excellenz freundlich geliebter herr Schwager gehet auch dahin, längstens innerhalb 10. tagen, ex Clementi[si]ma motus propri[ae] ordinatione Caebarea, umb das Kay[serlich]e interreße daselbst in his conjuncturis zu observiren, werden aber nuhr allerdorten per tempus Conclavis verharren, und [bey] des H[errn] Cardinalen von Althan Eminenz wohnen, und mit dero Leuth[e] und Pferden bedienet werden.*“ Dopis z 29. března 1721, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

Kinského, Štěpána Viléma – jednak proto, že byl příbuzným Jeronýma Colloreda, a také kvůli jeho neustálým a zpočátku neúspěšným snahám prosadit se v dvorské společnosti.²¹⁾ Hlavním sokem Štěpána Viléma byl František Josef Černín, který sice byl o celou generaci mladší, ale v honbě za úřady postupoval díky svému majetku mnohem rychleji, což Sachsovi pochopitelně neuniklo.²²⁾

Nejvýznamnějšími zprávami byly pro hraběte informace o obsazování důležitých postů: téměř v každém Sachsově dopise proto nacházíme zmínku o jmenování do úřadů, o vyhlídkách šlechticů na získání nějakého uprázdněného místa, případně o rezignaci na funkci. Jak již víme, dočkal se hrabě Colloredo těsně před svou smrtí v roce 1726 jmenování do funkce nejvyššího dvorského maršálka. Podle Sachsových zpráv měl ale reálnou šanci tuto pozici získat už koncem roku 1724, kdy došlo k přeobsazování některých úřadů. Podle Sachsových informací zůstávala nejdéle neobsazena pozice nejvyššího dvorského maršálka, ve městě se ale mluvilo o tom, že by ji měl získat právě Jeroným Colloredo.²³⁾ Nakonec si hrabě musel ještě dva roky počkat – funkce nejvyššího dvorského maršálka byla udělena hraběti Františku Jakobovi Brandeysovi.²⁴⁾

V průběhu celého roku 1724 měl Sachs za úkol sledovat dvě nobilitační řízení – jednalo se o šlechtice (pozdější hrabata) Gorga a Roberta Taparela Lagnasca; zřejmě šlo o přátele hraběte Colloreda. Sachs v případě obou nobilitačních řízení disponoval přesnými fakty a čísly, jejich průběh pečlivě sledoval krok za krokem.²⁵⁾ Oba šlechtici žádali o udělení hraběcího titulu s právem užívat přídomek „Hoch- und Wohlgebohren“, Robert Taparel Lagnasco chtěl navíc získat inkolát v českých zemích, což by mu umožnilo

21) O tom více VALENTA: *Z korespondence české šlechty v 18. století*, s. 508–546. K rodu Kinských TYŽ: *Dějiny rodu Kinských*, České Budějovice 2004.

22) Například v roce 1721 byli oba výše zmínění šlechtici kandidáty na místo dvorského sudího v Království českém: „*Wer obrister LehenRichter in böheimb werden dörfte, wird sich bald zeügen, die stärkste Competenten scheinen zusein des herrn graff Stephan Kinski, und H[err] graff Tschernin Ex[ce]ll[entz] Ex[ce]ll[entz]*“ Dopis z 9. července 1721, SOA Zámrsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

23) „*Nun sagt mann in der Stadt, daß die Kay[serlich]e obrist HoffMar-schalls dignität Eu[re] hochgräff[lich]e^{en} Excell[entz] zustatten kommen solle, ...*“ Dopis z 8. listopadu 1721, SOA Zámrsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

24) VLNAS: *Princ Evžen Savojský*, s. 788.

25) K tématu nobilitací viz podnětnou studii: BRŇOVJÁK, Jiří: *Nobilitační spisy české dvorské kanceláře z období vlády císaře Karla VI. (1712–1740)*, Sborník archivních prací 56, 2006, s. 69–111.

kupovat v českých zemích deskové statky nebo zastávat stavovské úřady a působit na zemském sněmu. Obě hrabata však nakonec získala pouze prostý hraběcí titul.²⁶⁾ Nobilitace byla záležitostí náročnou časově i finančně, také získání inkolátu v českých zemích trvalo poměrně dlouho. Co se týká těchto konkrétních nobilitačních řízení, vykazuje Sachs velmi dobré znalosti, které zúročil následujícího roku, kdy zařizoval nobilitační listinu i pro hraběte Jeronýma Colloreda. Šlechtici, kteří pobývali mimo hlavní město, si na tyto služby najímali takzvané dvorské agenty.²⁷⁾ Nebyl tedy Jan Oktavián Sachs jedním z nich?

Ačkoli působil pan Sachs jako informátor, nesmíme podléhat dojmu, že jedinou náplní jeho práce bylo pouhé shánění novinek – jak už zde bylo naznačeno, pověřoval ho hrabě Colloredo daleko závažnějšími úkoly, například řešením záležitostí hospodářského rázu. Jednalo se především o dohled nad správou rakouských panství, který hrabě v době své nepřítomnosti pochopitelně nemohl zastat osobně. Jedno ze svých panství v Dolních Rakousech, Staatz,²⁸⁾ se hrabě rozhodl pronajímat. Na tento statek (stejně jako na sousední Siebenhirten) ale byla uvalena hypotéka, které bylo nutné se co nejdříve zbavit.²⁹⁾ O pronájem Staatzu projevil zájem nám již známý zeť hraběte, Jan Norbert Libštejnský z Kolovrat. Sachs byl pověřen projednáním celé záležitosti, proto musel být o situaci ve Staatzu velmi dobře informován. Udržoval tedy písemné i osobní styky s důležitými lidmi na panství, jako byl správce, účetní nebo lovčí. V průběhu vyjednávání o pronájmu Sachs zjistil, že finanční situace na panství je dosti chaotická. Hrabě Colloredo propůjčil agentovi v této záležitosti poměrně velké pravomoci: Sachs byl pověřen nejenom kontrolou správy, ale dokonce do ní sám aktivně zasahoval, což bylo většinou úkolem hejtmánů či sekretářů. Sachs měl na starost hlavně finanční záležitosti, především včasné odvádění plateb, které vážlo – nebyly vypláceny včas anebo nesouhlasila částka, která byla odeslána.³⁰⁾

26) O tom podrobněji MARŠÁLKOVÁ: *Jeroným Colloredo a jeho vídeňští agenti*, s. 23–26.

27) BRŇOVJÁK: *Nobilitační spisy*, s. 83–84.

28) Toto panství (spolu se sousedním statkem Siebenhirten) zakoupil někdy před rokem 1686 Jeronýmův vzdálený příbuzný Ludvík. Po vyřešení sporů s dědičkou po Ludvíkovi Marii Antonii připadl Staatz a Siebenhirten hraběti Jeronýmu Colloredovi. KUBEŠ: *Colloredové z Wallsee*, s. 40–41.

29) Viz např. dopis z 29. března 1721, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

30) „...*mir dannoch hierzu das benöthigte gelt von Staatz auß gar nicht zugeschicket, sondern, weys nicht eigentlich, an wem dirigiret wird,...*“ TAMTÉŽ.

Podle účetního a lovčího mohl za katastrofální situaci ve Staatzu tamní správce.³¹⁾ Na panství bylo nutno provést důkladnou inspekci, čehož se měl ujmout účetní. Sachs ale nechtěl nic ponechat náhodě a sám se do Staatzu několikrát vypravil,³²⁾ také si zval jednotlivé aktéry do Vídně a vše s nimi projednával. Z důkladného průzkumu finančních záležitostí vyplynulo, že se správce staral spíše o rozhojňování svého vlastního majetku než majetku svěřeného. Přitížilo mu i to, že si na něj začali stěžovat poddaní. Správce se všemi silami snažil zabránit svému propuštění – celá záležitost se proto táhla ještě další dva roky. Počátkem roku 1724 byl nastolen nový správce jménem Matyáš Groß, se kterým už žádné problémy nenastaly a který své povinnosti plnil k plné spokojenosti hraběte Colloreda.

A jak dopadl pronájem panství hraběti Kolovratovi? Po několikaměsíčním jednání se zdálo, že vše spěje ke zdárnému konci. Už se hovořilo o konkrétních částkách: hrabě Kolovrat nejdříve nabízel roční poplatek 12 000 zlatých; pak si to ale rozmyslel a vypadalo to, že se rozhodne od připravované smlouvy odstoupit. Nakonec bylo dosaženo dohody, která vyhovovala oběma stranám, a na podzim roku 1721 byla (podle staršího vzoru) podepsána smlouva o pronájmu.³³⁾

Zatímco u agenta Sachse vyplynul dohled nad statky hraběte Colloreda ze situace, pro Jana Norberta Libštejnského z Kolovrat představovala správa českých statků jeho tchána hlavní náplň práce (jak už víme, působil hrabě Kolovrat pouze v zemských úřadech Království českého, a byl tedy vázaný v Čechách, což se hraběti Colloredovi velmi hodilo).

Kolovratovy pravomoce nám osvětluje kopie císařského dekretu, která se našťastí dochovala v rodinném archivu Colloredo-Mannsfeldů. Tímto dokumentem povolil Karel VI. Jeronýmu Colloredovi, aby v době své nepřítomnosti přenesl dohled nad svými českými statky na svého zetě, Jana Norberta Libštejnského z Kolovrat. Originál této listiny (s datem 20. ledna

31) O správě šlechtického majetku a o nepoctivých hejtmanech např. HRDLÍČKA, Josef: *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Boddaneckého z Hodkova*, České Budějovice 2003; KUBEŠ: *Vilém Slavata a jeho hejtman, K anatomii prestiže raně novověké šlechty*, Historický obzor 12, 2001, s. 70–75; MAŤA, Petr: *Soumrak venkovských rezidencí, „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem*, Opera historica 7, 1999, s. 139–162, zde s. 157–160.

32) „... morgen gehe ich zufließ nacher Staatz auf ein paar tag, umb wo möglich das werck dermahleinst nach Eu[re] hochgraff[liche] Excell[entz] gnädigen intention zu Stabiliren...“ Dopis z 24. září 1721, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

33) Viz dopis ze 17. září 1721, TAMTÉŽ.

1719) měl obdržet sám hrabě Kolovrat.³⁴⁾ Plná moc byla Kolovratovi udělena počátkem roku 1719, kdy začalo hraběti Colloredovi funkční období na postu milánského guvernéra. Z toho je patrné, že zabezpečení statků bylo pro Jeronýma Colloreda věcí naprosto zásadní; to, že by nechal svá panství pouze v rukou správců, nechtěl riskovat. Hrabě Kolovrat se z časových důvodů pochopitelně nemohl osobně podílet na prošetření všech záležitostí, které si to žádaly – to bylo úkolem výše zmíněných správců. Po čas nepřítomnosti hraběte Colloreda to ale byl on, komu náležela hlavní autorita a (po konzultaci s tchánem) právo rozhodovat sporné případy.

Aby hrabě Kolovrat získal úplné a nezkrácené informace o stavu hospodářství na jednotlivých panstvích, bylo nutné pravidelně provádět inspekce a revize účtů. Když mu to čas a povinnosti dovolily, podnikal inspekční cesty osobně – nejčastěji zajížděl do Opočna a Tloskova. Pokud zjistil, že úředníci vzorně plní své povinnosti, neváhal je ve svých hlášeních hraběti Colloredovi pochválit a ocenit jejich úspěchy. Nežádka se jich také zastal, když se objevil nějaký problém, doporučoval, jakou formou mají být oceněni (zda finančně či udělením deputátu), a uvolil se i k tomu, že se osobně podílel na prošetření jejich situace a jejich případ doporučoval pozornosti hraběte Colloreda.³⁵⁾

34) „... *der hoch und Wohlgebohrner unser geheimber Rath, Cammerer, Gubernator, general Captain in Mailand, und Lieber getreüer Hieronymus graff von und zu Colloredo, freyherr zu Valsee, auf Opoczna, Tloskow, und Staätz, [...] gebetten hat, [...], Von ihnen Vor seiner abreÿs nacher Italien, auff seinen Schwÿger=Sohn, dem hoch und Wohlgebohrnen unseren Cammerern, Lieben getreüen Johann Norberth Liebstanský graffen von Kollowrath, auf Zámrsk, und holovaus [...] gefertigten undt in originali hierbeykommenden Vollmacht, [...] daß Er graff Colloredo, wegen seiner abwesenheit sich hierzu Persöhnlich] bey Unserer Königlichen] böheimb[ischen] Landtaffel nicht bekennen möge[n], oder etwa auch sonsten ex quocunqve alio Capite haben könte, allergnädigst zu Suppliren.*“ Tato kopie císařského dekretu ze 4. dubna 1719 byla vydána na královském mistodržitelství v Praze. SOA Zámrsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 18.

35) Uveďme si zde případ opočenského správce Františka Karla Rubeše. Tento člověk věrně sloužil hraběti Colloredovi celých 26 let; s přibývajícím věkem ho ale povinnosti začaly zmáhat, objevily se zdravotní problémy a pan Rubeš se obával, že by mohl být z Colloredových služeb bez náhrady propuštěn. Se svými starostmi se tedy světil hraběti Kolovratovi, který předložil případ svému tchánovi. Pan Rubeš Kolovratovým prostřednictvím žádal o povolení přestěhovat se do Prahy, kde by mohl vypomáhat se správou paláce hraběte Colloreda. Hrabě Kolovrat tento nápad podporoval a svého tchána nabádal (s odkazem na věrnou letitou službu dotyčného) ke křesťanskému milosrdenství. Jeroným Colloredo tedy panu Rubešovi vyhověl a ještě mu poskytl roční penzi

Když ale hrabě Kolovrat objevil v hospodaření nesrovnalosti, či dokonce finanční úniky, případně když se mu nějaký úředník jevil jako nedůvěryhodná osoba, okamžitě svého tchána informoval a radil mu, jak postupovat: většinou doporučoval provést důkladnou inspekci, které by se ujal buď osobně, nebo by pověřil spolehlivého člověka (inspektora). Kolovrat se, stejně jako agent Sachs v případě rakouských statků, také stýkal s místními správci, zval si je na pohovory, nechával si od nich vyložit situaci a přijímal jejich rady; schopností úředníků dokázal využít i jinak: byl-li zaneprázdněný, vysílal spolehlivé lidi z řad místních úředníků na inspekční cesty po panstvích a hraběti Colloredovi zprostředkoval jejich zprávy spolu se svým zhodnocením situace a doporučením, jak nejlépe postupovat.³⁶⁾ To, jak se situace vyvíjela dále, ale záleželo na rozhodnutí hraběte Colloreda: při řešení tak zásadních otázek, jakými bylo například trestání či sesazování vysokých hospodářských úředníků, se hrabě Kolovrat neodvažoval provést změnu sám – svému tchánovi pouze poskytl potřebné informace a rady a poté vyčkal, jaké stanovisko zaujme.³⁷⁾

Jako pečlivý hospodář se hrabě Kolovrat věnoval i otázce využití úrody na svěřených panstvích, obchodování s místními výrobky a produkty (s mlékem, máslem, tvarohem, sýrem, rybami či vlnou) nebo shromažďování zásob obilí, sena a krmiva pro koně na zimu. Při správě panství musel věnovat velkou pozornost i aktuálnímu počasí: zejména pokud bylo počasí nevlídné, rozepisoval se o jeho následcích a také o opatřeních, která bylo následně nutné učinit. Hrabě se tedy všemožně staral o to, aby jím spravovaná panství vzkvétala.³⁸⁾

Nejdůležitější událost v Opočně let 1722–1723 se však hospodářských záležitostí netýkala. Už od třicetileté války neměli Opočensští vlastní faru; ta spadala pod nedaleké Přepychy. Jeronýmu Colloredovi na obnovení tamní fary velmi záleželo, všemožně se snažil o její „znovuzaložení“. Toto

ve výši 200 zlatých. Viz dopisy z prosince 1722 až července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

36) Viz např. dopis z konce června či začátku července, na který hrabě Colloredo odpověděl 3. července 1723, TAMTÉŽ.

37) „... Und ist Euer Excell[ence] gefaste Resolution Einem Subjecto die Völlige Inßpection zu Überlassen gar Heÿhlsamb Undt Viel weniger denen Irrthummere[n], oder fählern Undterworffen, alß wann deren Inßpectorn, oder buchhlaltern mehrere seindt.“ Dopis z 8. prosince 1722, TAMTÉŽ.

38) Například v létě 1723 pozval do Opočna „inženýra“, jistého pana Hilperta, který měl zhotovit mapu panství a vyprojektovat regulaci tamních vodních toků, aby potoky efektivněji poháněly mlýny a napájely rybníky. Viz dopis ze 17. července 1723, TAMTÉŽ.

úsilí nakonec přineslo své ovoce: od podzimu roku 1723 začal v Opočně kázat nový farář, Georg Märte.³⁹⁾ Hrabě Kolovrat fungoval v této věci jako prostředník a vyjednaváč; stálo ho ale mnoho času, než se mu podařilo vyjednat obnovení opočenské fary, jejíž budovu měl jeho tchán v úmyslu zrekonstruovat, a také zajistit plat a hmotné zaopatření nového faráře.⁴⁰⁾

Stejně jako obnovení opočenské fary ležel hraběti Colloredovi na srdci i osud tamního mariánského růžencového bratrstva při kostele Nejsvětější Trojice, které se ocitlo v tíživé finanční situaci;⁴¹⁾ chladným ho nenechávaly ani spory se sousedy, které byl v Opočně nucen řešit jeho zeť. Spornou stranou byl majitel sousedního Nového Města nad Metují, hrabě Leslie;⁴²⁾

39) Fundační listina byla sepsána 20. září 1723 a nový farář byl instalován 12. října. Viz ROŠTLAPIL, Josef: *Die Fideicommiss-Herrschaft Opočno nach historischen Quellen beschrieben*, 1874, s. 109. Rukopis této práce je uložený v knihovně SOA Zámorsk. Dále viz: Viz KUBEŠ: *Colloredové z Wallsee*, zde s. 43.

40) Podle Kolovratova tvrzení se měla nově založená fara stát součástí fideikomisu. Viz dopisy z 1. června a 3. července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31. O nutných právních úkonech a o zaprotokolování tohoto rozhodnutí se radil s apelačním radou, panem Wöttzkerem – identita tohoto úředníka je bohužel nejasná; je ale jisté, že hrabě Kolovrat zůstal s tímto člověkem v kontaktu i nadále a získával od něj informace o jednáních zemských úřadů.

41) Členové bratrstva se proto obrátili na svoji vrchnost, hraběte Jeronýma Colloreda, s prosbou o finanční příspěvek, který měl pokrýt náklady na zádušní mši za jednoho z nich a také pomoci umořit dluhy – nejdříve žádali 36 zlatých, postupně ale své požadavky zvyšovali až na 73 zlatých. Bratrstvo se podpory hraběte nejspíše dočkalo: je totiž velmi pravděpodobné, že Jeroným Colloredo byl jeho členem – v době vrcholného baroka bylo obvyklé, že se čestnými členy bratrstev stávala i místní vrchnost. O hraběti Colloredovi je navíc známo, že byl štědrým mecenášem: nechal opravit či nově založit například klášter kapucínů v Opočně, dále výše zmíněnou faru i s kostelem tamtéž, přestavět nechal i kostely v Dobrušce, Bystrém a v Novém Hrádku. Z listů hraběte Kolovrata vyplývá, že se jeho tchán podílel i na rekonstrukci premonstrátské kanonie v Praze na Strahově: na opravu budovy měl poskytnout 1 000 zlatých, které nechal hrabě Kolovrat doručit tamnímu opatovi, Mariánu Hermanovi. Dopis z 25. května 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31; dále viz: post scriptum nedatovaného dopisu, na který hrabě Colloredo odpověděl 3. července 1723, TAMTÉŽ. Přestavbu kostelů v Dobrušce, Bystrém a v Novém Hrádku zmiňuje KUBEŠ: *Colloredové z Wallsee*, s. 43.

42) Hrabě Kolovrat bohužel nezmiňuje celé jméno tohoto šlechtice, nanejvýš pravděpodobně se ale jednalo o Jakuba Arnošta, hraběte Leslieho, pána v Novém Městě nad Metují, který se roku 1722 stal císařským tajným radou a komorníkem; ženatý byl s dámou řádu hvězdného kříže, hraběnkou Luisou Josefou z Lichtensteina. ZEDLER: *Grosses vollständiges Universal Lexikon*, sl. 475–482, zde sl. 478 (digitalizovaná verze na <http://www.zedler-lexikon.de/>); pojednání o rodu Leslie přináší i *Ottův slovník naučný 15*, Praha 1900, s. 916–917.

těžištěm sporu bylo pravděpodobně nedodržení dřívější susedské dohody o užívání jakéhosi pozemku.⁴³⁾ I přes tyto rozmišky se Kolovratovi při spravování panství jeho tchána dařilo – často se sám chlubil, že jím řízené statky vzkvétají a zisky rostou.

Horší situace však panovala na panství Staatz. S tamější tristní situací jsme se prostřednictvím dopisů od agenta Jana Oktaviána Sachse již seznámili. Jakou roli hrál v tomto případě hrabě Kolovrat? Jak už bylo řečeno, došlo zde k celé řadě inspekcí. Ty prováděl v prvních letech agent Sachs (případně jím pověřeni lidé); koncem roku 1721 či počátkem roku následujícího si Staatz od svého tchána pronajal hrabě Kolovrat a provádění inspekce (či, jak sám uvádí, „vizitaci“) i kontrola účtů se ocitly v jeho režii. Hrabě Kolovrat si z časových důvodů nemohl dovolit podnikat inspekční cesty osobně, jako to činil v případě českých panství svého tchána, a proto tímto úkolem pověřoval spolehlivé úředníky. I přes péči úředníků a samotného Kolovrata o zlepšení poměrů ve Staatzu se jejich snahy dlouho mívaly účinkem. Pro Jeronýma Colloreda byl Staatz zdrojem problémů, a proto uvažoval – soudě podle dopisů od jeho zetě – o prodeji tohoto statku. Hrabě Kolovrat byl zřejmě pověřen vyhledáním vhodného kupce, což ovšem bylo za podmínek, které na panství panovaly, téměř nemyslitelné – hraběti se nikoho najít nepodařilo.⁴⁴⁾ K prodeji Staatzu nakonec nedošlo: jak už víme, situaci se nakonec (za vydatného Sachsova i Kolovratova přispění) podařilo stabilizovat a pozvolna obrátit k lepšímu.

Dozor nad správou některých panství v případě agenta Sachse sice patřil k velmi významným úkolům, jimiž byl pověřován; jeho náplň práce ale byla podstatně různorodější. Například fungoval jako prostředník ve vztazích hraběte Jeronýma Colloreda a jeho přátel, příbuzných a známých. Šlechtici se často obraceli na Sachse, který vyřídil hraběti pozdravy nebo přeposlal jejich dopisy. Také když chtěl hrabě kontaktovat jiného šlechtice, světil tuto záležitost Sachsovi – dopisy byly nejdřív předány jemu a on je potom, často osobně, doručil té správné osobě. To samozřejmě neznamená, že by přes agenta Sachse šla veškerá komunikace mezi hrabětem a okolním světem – je známo, že si hrabě psal s mnoha dalšími šlechtici.⁴⁵⁾

43) Dopis ze 7. července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31; dále viz nedatovaný dopis z poloviny či konce srpna 1723 (hrabě Colloredo na něj odpověděl 21. srpna 1723). TAMTÉŽ.

44) Viz například nedatovaný dopis, na který hrabě Colloredo odpověděl 3. července 1723, či dopis ze 7. července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

45) MARŠÁLKOVÁ: *Jeroným Colloredo v první čtvrtině 18. století*, s. 18–49, 94–106.

Dále Sachs přeposílal hraběti do Milána dary od přátel (jednalo se především o kvalitní víno), zařizoval různé nákupy (někdy dokonce za hraběte projednával koupi nových panství)⁴⁶⁾ a v neposlední řadě také někdy vyplácel peníze služebníkům hraběte.⁴⁷⁾ Poněkud nevděčným úkolem bylo pro Sachse vymáhání peněz od dlužníků a naopak vyplácení dluhů věřitelům hraběte.⁴⁸⁾ Jelikož nemáme k dispozici instrukci od hraběte, kterou dostal Sachs při nástupu do služby, musíme si mnoho věcí jen domýšlet. Různé drobné zmínky v agentových dopisech nám mohou alespoň trochu napovědět: je možné, že pokud to situace vyžadovala, nechal hrabě Sachsovi při řešení urgentních záležitostí volnou ruku.

Pro Jeronýma Colloreda bylo mimořádně důležitou událostí povýšení do stavu říšských hrabat dne 11. prosince roku 1724.⁴⁹⁾ Již zde byla naznačena možnost, že Jan Oktavián Sachs působil jako dvorský agent. Hrabě tedy nemusel mít obavy, když panu Sachsovi svěřil vyřizování své vlastní nobilitace. S uznáním nároku na nobilitaci zřejmě nebyly žádné problémy, zdržení však nastalo při vyhotovování nobilitační listiny. Ačkoli Sachs osobně intervenoval u příslušných úředníků říšské kanceláře, dokument stále nebyl připraven. Nakonec se zhotovení a odeslání nobilitačního diplomu protáhlo na téměř půl roku.⁵⁰⁾

Díky tomu, že je k Sachsově korespondenci přiložen originál vyúčtování s říšskou pečeti s datem 7. března 1725 a také opis vyúčtování služeb,

46) K tomu více TÁŽ: *Jeroným Colloredo a jeho vídeňští agenti*, s. 44–45.

47) V dopise z 14. května 1721 například hovoří o vyplacení peněz sochaři Giovannimu Baptistovi Bullovi, který měl zadanou zakázku na Opočně: „... davon dem Gio[vanni] Bat[is]ta Buya Dies 2060 R [...] zubezahlen...“ Dopis z 14. května 1721, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13. K sochaři Bullovi viz SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

48) Seznam věřitelů hraběte Jeronýma, který byl sestaven po jeho smrti, je velice rozsáhlý; na jeho českých a rakouských statcích vázla neuvěřitelná suma 460 146 zlatých a 40 krejcarů. K tomu musíme ještě připočíst další dluhy, které hrabě nadělal během svého působení v Miláně. Seznam věřitelů hraběte se nachází v NA Praha, Stará manipulace, sign. C 20/1–20, kart. 273. Pro srovnání viz: MAŤA: *Svět české aristokracie*, s. 121–136; LEDVINKA, Václav: *Úvěr a zadlužení feudálního velkostatku v předbělohorských Čechách, (Finanční hospodaření pánů z Hradce 1560–1596)*, Praha 1985, např. s. 23–37, 61–153; VALENTA, Aleš: *Finanční poměry české šlechty ve druhé polovině 18. století, (Chlumčtí Kinští v letech 1740–1770)*, Hradec Králové 2006.

49) BUBEN: *Colloredo-Mannsfeldové*, s. 85.

50) O tom více MARŠÁLKOVÁ: *Jeroným Colloredo a jeho vídeňští agenti*, s. 32–34; k tématu viz také: BRŇOVJÁK: *Nobilitační spisy české dvorské kanceláře*, s. 69–111.

kteře se týkaly nobilitace Jeronýma Colloreda a zhotovení příslušné listiny, známe přesnou taxu: výdaje činily celkem 7818 rýnských zlatých a 50 krejcarů, což rozhodně není malá položka. Když byla listina konečně hotová, převzal ji jeden z úředníků říšské kanceláře a zajistil její doručení hraběti Colloredovi.⁵¹⁾ Platbu za nobilitaci neměl tentokrát na starosti agent Sachs, ale hrabě Jan Norbert Libštejnský Kolovrat, který výdaje uhradil z důchodu panství Opočno.

Koncem roku 1725 se Jeronýmu Colloredovi nachýlilo funkční období v Miláně. Po Vídni začaly už od podzimu toho roku kolovat zprávy, že se hrabě chystá přijet. Agent Sachs se snažil tyto řeči demontovat – měl totiž rozkaz veškeré přípravy na cestu utajit. Tyto dohady ale měly své opodstatnění: už v roce 1725 byl totiž známý nástupce hraběte Colloreda na postu milánského guvernéra, hrabě Wirich Daun,⁵²⁾ který ale do úřadu nastoupil až počátkem následujícího roku.⁵³⁾ Agentovy snahy o utajení Colloredova návratu tedy byly marné, všem bylo jasné, že dříve či později do Vídně přijede.

Hrabě Colloredo správně předpokládal, že v nejbližší době získá jeden z nejvyšších dvorských úřadů, což by vyžadovalo trvalý pobyt v hlavním městě monarchie. Problémem ale bylo to, že zde nevládnul palác ani dům – musel se tedy začít poohlížet po něčem jiném.⁵⁴⁾ Hrabě se rozhodl pro

51) Viz např. dopis z 16. května 1725, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

52) K rodu hrabat Daunů viz: ZEDLER: *Grosses vollständiges Universal Lexikon*, sl. 274–277 (digitalizovaná verze na <http://www.zedler-lexikon.de/>) [25. 5. 2011]

53) „*Jedesßen ist nicht weniger Stadt kündig, was gestalten des hießigen Com[m]endanters herrn grafen von daun Excell[entz] das Gubernu des Mayländischen Herzogthumbs antretten, und so bald möglich auß brüßßel revertiren sollen, ...*“ Dopis z 10. října 1725, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13. Zprávu o následnictví v Miláně a návratu hraběte Colloreda dokonce publikovaly místní noviny *Wiener Diarium*: „... *das heüitige gedrückte Wiennische Diarium in dem Articul von Mayland publicit gleichsamb Eu[re] hochgräff[liche] Excell[entz] anhero Kunfft und des herrn graffen v[on] Daun Excell[entz] Succedirung nach Mayland in dasieges gubernu.*“ TAMTĚŽ.

54) Šlechtici, který byl v podobné situaci, se nabízel několik řešení: měl-li dostatek finančních prostředků, bylo nejjednodušší zakoupit ve Vídni dům či vybudovat palác, což bylo ovšem finančně náročné. Dále mohl držitel významného dvorského úřadu požádat nejvyššího maršálka o přidělení dvorského kvartýru, na který měl díky své funkci nárok. Dvorských kvartýrů byl ale nedostatek a také nepředstavovaly příliš reprezentativní způsob bydlení. Poslední možností byl podnájem vhodného domu, případně jen patra domu či

pronájem bytu či patra paláce a vyhledáním vhodného ubytování pověřil opět agenta Sachse, který osobně navštěvoval různé byty a dohadoval se s jejich majiteli například o výši nájmu nebo o tom, na jak dlouho by hrabě musel byt či dům pronajmout. O všem, co zjistil, posílal hraběti Colloredovi velmi podrobné zprávy.

Hlavními favority byly hned od začátku dva byty: jeden v domě baronky Gaimannové, druhý v rodovém paláci rodu Daunů. Baronka volný byt agentovi sama nabídla – správně totiž předpokládala, že se hrabě brzy vrátí do hlavního města.⁵⁵⁾ Dům baronky Gaimannové však zřejmě nesplňoval požadavky hraběte, pokud jde o útulnost a vybavenost pokojů, a také byl příliš malý. Sachs ale dlouho nemohl sehnat nic lepšího. Další nevýhodou byl neúměrně vysoký nájem – baronka požadovala 3 000 zlatých za rok, což se Sachsovi zdálo vzhledem k vybavení a rozměrům bytu přehnané.⁵⁶⁾

Sachs tedy začal vyjednávat se správcem vídeňského paláce hraběte Dauna o pronájmu patra v paláci. Toto řešení se jevilo jako oboustranně výhodné: hrabě Daun se chystal převzít úřad v Miláně, takže by palác stejně nevyužil, a v Jeronýmu Colloredovi měl spolehlivého nájemníka, kterému mohl bez obav část paláce přenechat. Nájemné ale mělo být ještě vyšší než v předchozím případě, celých 4 300 zlatých za rok, a kontrakt by musel být uzavřen na tři roky. Agent se snažil částku i délku pronájmu snížit; dle jeho odhadu by se ale nejnižší možná cena mohla pohybovat okolo 4 000 zlatých, s nižší částkou už hrabě Colloredo neměl počítat.⁵⁷⁾

Také tento byt Sachs osobně navštívil a byl s ním velmi spokojen,⁵⁸⁾

paláce, což bylo ve Vídni poněkud obtížné: ne každý byt splňoval požadavky náročných aristokratů. K sídelním a reprezentačním strategiím šlechty: KUBEŠ, Jiří: *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty usazené v českých zemích (1500–1740)*, kapitola III. 2 – *Šlechta z českých zemí a její vídeňské sídelní strategie (1620–1740)*, České Budějovice 2005, s. 84–112, rkp. disertační práce uložené na HÚ FF Jihočeské univerzity. Dále TÝŽ: *Sídelní strategie knížat z Lobkovic ve Vídni v raném novověku (1624–1724)*, *Porta Bohemica* 3, Ústí nad Labem 2005, s. 87–119; MAŤA: *Soumrak venkovských rezidencí*, s. 139–162.

55) Viz dopis z 26. září 1725, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

56) Viz např. dopis z 3. října 1725, TAMTÉŽ.

57) Dopis z 13. října 1725, TAMTÉŽ.

58) „*Ich glaube, daß Eu[re] hochgräff[liche] Excell[entz] mit ermelter wohnung gar wohl vergnügt seyn, auch für dero gesambte hohe familie platz und raumb genugsamb darinnen haben würden, zu deme ist dermahlen in der Stadt nichtz so sauberes noch com[m]odes zufinden, und findet sich dabey haubtschöne, lichte und saubere stellung auff 20. Pferd, dann gelegenheit auff heü stroh, haber und holtz in großer quantität zulegen, gutter Keller ad 2. biß 3. m*“

tříletý kontrakt se mu však snížit nepodařilo. Manželka Jeronýma Colloreda, Jana Šarlota Karolína Kinská, spolu s nejmladším synem Karlem, se měla ubytovat ještě před příjezdem hraběte, proto bylo nutné uzavřít smlouvu co nejrychleji. Za hraběte Dauna vyjednával správce paláce, který měl plnou moc podepsat smlouvu o pronájmu – hrabě se už koncem října 1725 chystal odcestovat do Itálie.⁵⁹⁾ Agentovy listy už nehovoří o přesných podmínkách výše zmíněné smlouvy; jednání ale nejspíše dopadla ke spokojenosti obou stran. Hrabě Colloredo se tedy mohl začít bez obav připravovat na svůj vídeňský pobyt. Do hlavního města dorazil 22. ledna 1726 a ihned byl jmenován nejvyšším dvorským maršálkem; jak už víme, dne 2. února téhož roku však náhle zemřel v paláci rodu Daunů.

Podobně jako agent Sachs, vyřizoval různé záležitosti pro Jeronýma Colloreda i hrabě Kolovrat, který byl v některých případech nucen s agentem spolupracovat. Ačkoli by se mohlo zdát, že spolupráce mezi nimi byla pro obě strany přínosná a bezproblémová, nebylo tomu tak. Z Kolovratových listů se můžeme mezi řádky dočíst, že vztahy mezi ním a agentem nebyly právě přátelské – hrabě si například několikrát stěžoval na to, že mu Sachs včas neposkytl potřebné informace. Nevraživost mezi nimi se vyhrotila v souvislosti s vyhledáním zástupce za Jeronýma Colloreda v úřadu nejvyššího stolníka, který byl hraběti Colloredovi udělen v roce 1723.

V průběhu tohoto roku došlo k výměně na postech nejvyššího kuchmistra a nejvyššího stolníka (truksase) Království českého: dědičně je získali dva přední aristokraté, hrabě Václav Ignác Vratislav z Mitrovic a nám

Eimer, nebst einer stattlichen Kuchl unten auf dem hoff, dann 2. wegen schuphen jede auf 2. wegen, dabey der schöne große hoff zuconsideriren kom[m]et weilen mit Sechßßen darinnen umb gekehret werden kann, und etlichen beseßennte wägen stehen kennen. “ A dále: „...alß etliche größte schöne parada Spiegl, das frau Zimmer mit denen schönsten krüsten und Kasten und sonst fast zu allen Zimmern die nöthige Tische, dann zu denen haubt Zimmern vergelte Spallier leisten, und sonst große almern zur formentlichen beedersitigen gvaardarobba und dergleichen mobilien mehr, außßer Stühlen und Sesseln so schon bestellet hab. “ Post scriptum dopisu z 13. října 1725, TAMTĚŽ; dále viz dopis z 10. listopadu 1725, TAMTĚŽ.

59) Ze Sachsova listu vyplývá, že hrabě Daun nechal svá zavazadla na dvou lodích dopravit do Itálie koncem října 1725: „*der Kay[serlich]m leib Schiffe-reister Johann Geörg Pachner führet morgen die graff Daunische bagage von hier auf zwey Schiffen die Donau Lauff und sodann weiter biß nacher Itall eine Stund von Innspruck in tirol ab, allwo Er etwann in 20. oder 22. tagen anzulangen verhoffet...*“; sám chtěl odcestovat o něco později. Dopis z 31. října 1725, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 13.

již dobře známý Jeroným Colloredo z Wallsee.⁶⁰⁾ Pro hraběte Colloreda představovalo toto jmenování další krůček k upevnění pozice v urozené společnosti a také naději na zisk některého z nejvyšších dvorských úřadů.⁶¹⁾ Toho roku, dne 5. září, se konala dlouho očekávaná a pečlivě připravovaná korunovace Karla VI. na českého krále (Alžběta Kristýna byla na českou královnu korunována o tři dny později).⁶²⁾ Po této ceremonii následovala slavnostní korunovační hostina, během níž obsluhovali nově korunovaného krále právě nejvyšší kuchmistr a nejvyšší stolník.⁶³⁾ V této době ale Jeroným Colloredo působil již několik let v Miláně jako habsburský guvernér a ze svého úřadu se nemohl vzdalovat příliš často. Nejjednodušším řešením pro něj tedy bylo zvolit si zástupce, který by za něj povinnosti stolníka během hostiny vykonával.⁶⁴⁾

Zároveň ale hrabě Colloredo nechtěl být o tento zážitek zcela ochuzen, proto si od císaře vyžádal povolení, aby na korunovaci směl být přítomen alespoň jeho nejstarší syn, hrabě Rudolf Josef,⁶⁵⁾ který byl v této době ještě

60) VÁCHA, Štěpán – VESELÁ, Irena – VLNAS, Vít – VOKÁČOVÁ, Petra: *Karel VI. a Alžběta Kristýna, Česká korunovace 1723*, Praha – Litomyšl 2009, zde pozn. 87 na s. 296; k Jeronýmu Colloredovi s. 83–84. K funkci truksase v mladším období viz: ŽUPANIČ, Jan: *Nová šlechta rakouského císařství*, Praha 2006, s. 31.

61) Jeronýmu Colloredovi byl úřad nejvyššího truksase Království českého – podle opisu reskriptu Karla VI. – udělen dne 4. června 1723; česká dvorská kancelář poslala opis dekretu královskému hejtmanovi Nového Města pražského, hraběti Václavu Černínovi z Chudenic, až 31. srpna. VÁCHA – VESELÁ – VLNAS – VOKÁČOVÁ: *Karel VI. a Alžběta Kristýna*, pozn. č. 87 na s. 296. Hrabě Jan Norbert Libštejnský z Kolovrat se o této události zmiňuje v dopisech z konce června a v průběhu července 1723. RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

62) O této pražské korunovaci detailně pojednává výše zmíněná monografie: VÁCHA – VESELÁ – VLNAS – VOKÁČOVÁ: *Karel VI. a Alžběta Kristýna*. K barokním korunovacím viz dále: HRBEK, Jiří: *České barokní korunovace*, Praha 2010.

63) Ke korunovační hostině TAMTĚŽ, s. 100–110.

64) Nutno dodat, že hrabě Colloredo nebyl jediný, kdo měl při této příležitosti zástupce, zastupovat se z různých důvodů nechala celá řada aristokratů: například za nejvyššího dvorského kancléře Království českého, hraběte Františka Ferdinanda Kinského, vykonával povinnosti tehdejší nejvyšší hofmistr, kníže Jan Leopold Trautson. VÁCHA – VESELÁ – VLNAS – VOKÁČOVÁ: *Karel VI. a Alžběta Kristýna*, s. 209–212.

65) V rodinném archivu Colloredo-Mannsfeldů se dochoval koncept této žádosti s datem 15. července 1723, SOA Zámrsrk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31. O tom, že Rudolf Josef do Prahy skutečně dorazil, pojednává KUBEŠ: *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, zde s. 167; TÝŽ: *Colloredové z Wallsee*, zde s. 43, 47 a 48.

nezletilý (bylo mu 17 let).⁶⁶⁾ Osobou, o které hrabě Colloredo již od začátku uvažoval jako o svém zástupci při převzetí úřadu, byl jeden z jeho švagrů, hrabě Štěpán Vilém Kinský.⁶⁷⁾

Tuto „substituci“, jak hrabě Kolovrat nazýval ve svých listech zastoupení Jeronýma Colloreda při vykonávání úřadu nejvyššího truksase během korunovační hostiny, však s hrabětem Kinským nevyjednával hrabě Kolovrat, jak by se dalo očekávat, ale agent Jan Oktavián Sachs.⁶⁸⁾ Kolovratovým úkolem byl zřejmě pouze dohled nad tím, jak se jednání vyvíjí, a také řešení finanční otázky: za funkci nejvyššího truksase Království českého zaplatil hrabě Colloredo úctyhodných 6 000 zlatých; vyplacení této částky měl na starost právě jeho zet'.⁶⁹⁾

Pouhé zprostředkovávání informací a splácení dlužné částky však hraběte Kolovrata neuspokojovalo – o věc jevil živý zájem a na pravomoce agenta Sachse trochu žárlil. Uráželo ho především to, že hrabě Colloredo poskytl důvěru obyčejnému měšťanovi a nikoli jemu, urozenému hraběti a vlastnímu zeti; také měl pocit, že ho agent neinformuje dostatečně nebo že mu informace dokonce zatajuje. Vrcholem pro něj bylo to, že s ním Sachs nekonzultoval všechna svá rozhodnutí a někdy jednal podle svého uvážení.

66) „*Mein gnädiger Herr Vater, [ich] Vernehme mit mehreren daß Ihre Kay[serliche] May[estat] Euer Excell[ence] das böheimb[ischen] Erbtrukses=Ambt allergnädigst Conferiret Haben, weil aber Excell[ence] in Person nicht Erscheine[n] werde[n], [...], auch der H[err] Sohn, alß Minoremiß nicht Substituiert Khan werde[n] als beruhet Es an Euer Excell[ence] Disposition, Undt befehl wer bey der In Monath Septembri Erfolgenden Krönungs function dero Persohn repraeßentiren solle;*“ Nedatovaný dopis, na který hrabě Colloredo odpověděl 3. července 1723, dále viz dopis ze 7. července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

67) V rodinném archivu Colloredo-Mannsfeldů se nachází koncept dopisu, v němž hrabě Colloredo žádá císaře, aby ho při převzetí úřadu nejvyššího truksase Království českého mohl zastupovat jeho švagr, hrabě Štěpán Vilém Kinský. Viz koncept dopisu s datem 9. srpna 1723, TAMTÉŽ.

68) „*Es Hat sich der graf Steffan Chýnský zu Prag Verlauthen lassen, Er wurde das Erbtruksessen =Ambt qua Substitutus bey der nestg Khünfftigen König[liche] Krönung bekleidten, Weil aber Weder Euer Excell[ence] nach der H[err] Agent Saks, mier von dieser Substitution Einige meldung thuen, alß mässe der zeith dieser Rede nach Kheinen glauben zue, sondern Erwahrte dero gnäd[ige] befehl in hoc [...], damit ich nach in tempore Hiernach Verhalte Khönne, Undt möge.*“ Post scriptum dopisu ze 14. července 1723, TAMTÉŽ.

69) „*Was die taxam anbetrifft wegen des Von Ihre May[estat] an Euer Excell[ence] Expedirten Erbtruksessen dienst Werde mich grundlich Informiren, Undt solches in gebührende Richtichkeit zu Sättzen nicht Ermanglen, Es will Verlauthen ob solte solche bies 6^m R. sich belauffe[n];*“ Dopis ze 7. července 1723, TAMTÉŽ.

Koncem léta 1723 došla hraběti Kolovratovi trpělivost. Předmětem sporu byla pravomoc vyjednávat se Štěpánem Vilémem Kinským o výše zmíněné „substituci“, kterou obdržel od hraběte Colloreda Jan Oktavián Sachs. Agent byl s hrabětem Kinským v pravidelném kontaktu: jménem Jeronýma Colloreda mu navrhl onu „substituci“ a hraběti Kolovratovi to pouze oznámil v jednom ze svých dopisů. Tuto „potupu“ už hrabě Kolovrat neunesl a v listu, který adresoval svému tchánovi, se rozepsal o příkořích, která musí od agenta snášet: Sachse obvinil, že jedná ze své hlavy (či dokonce za jeho zády) a že mu neřiká úplnou pravdu. Kolovrata takové jednání rmoutilo a uráželo – považoval ho za útok na svoji důstojnost; o Sachsovi také prohlásil, že je mu velmi protivný.⁷⁰⁾ Toto nedorozumění ale našťastí nepoznamenalo jejich vztah trvale: z dopisů agenta Sachse je patrné, že i během následujících let byli schopní domluvit se a spolupracovat.

Ačkoli Jeroným Colloredo poskytl agentu Sachsovi nezvykle rozsáhlé pravomoce, byly pro něj neocenitelné i služby jeho zetě v Království českém. Nemusel si tedy dělat starosti, když ze Salzburku přicestoval do Čech jeho nejstarší syn, Rudolf Josef, spolu se svým bratrancem a Jeronýmovým synovcem, Fabiem Leandrem Colloredem;⁷¹⁾ věděl, že jeho zeť zařídí vše potřebné.⁷²⁾ Důvod cesty Rudolfa Colloreda a jeho bratrance do Prahy nebyl

70) „... , der H[err] Sachs Hat mier mit mehrere[n] gemeldet, daß E[ure] Excell[elence] durch Ihn dem gr[af] Stephan Chýnský die Substitution offerirt Hetten, [...], Wann Es aber der H[err] Sachs ex Suo Capite gethan bekhenne thäte Es mier sehr wehe, daß Er mier dieses torto gemacht Hette, maassen ich glaubete so wohl in favorabilib[en], als odioßiß meiner obhabende[n] general Plenipotenten nach Conßiderirt zu werden;“ Nedatovaný dopis, na který hrabě Colloredo odpověděl 21. srpna 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

71) K hraběti Rudolfu Josefovi viz výše. Hrabě Fabius Leandr Colloredo (1705–1772) byl synem bratra Jeronýma Colloreda, hraběte Rudolfa Colloreda, markýze di Santa Sophia (1676–1750) a hraběnky Delie Marie Silvestri (†1750); viz: <http://genealogy.euweb.cz/colloredo1.html> [5. 5. 2011]

72) V rodinném archivu Colloredo-Mannsfeldů se dochovaly instrukce Jeronýma Colloreda k výchově mladého hraběte Rudolfa Josefa, o nichž pojednal Jiří Kubeš: KUBEŠ: *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, především s. 167–169; TÝŽ: *Colloredové z Wallsee*, především s. 43–50. V instrukcích je kromě pokynů ohledně studia zachycen například rozvrh cesty obou hrabat a také plán jejich pobytu v Čechách. Mladí pánové měli přijet ze Salzburku, kde toho času studovali a také navštěvovali dvůr tamního arcibiskupa, hraběte Františka Antonína z Harrachu, do Prahy. Zde se chtěl Rudolf Josef setkat s předními politiky; zapomenout nemohl ani na své strýce z rodu Kinských (Františka Ferdinanda a Štěpána Viléma) a na švagra Jana Norberta Libštejnského z Kolovrat – právě tito příbuzní zařizovali jeho setkání s vlivnými lidmi.

náhodný, jak už bylo řečeno dříve, zlákala je největší událost v Království českém toho roku: královská korunovace Karla VI. a jeho choti. Není třeba pochybovat, že stejně jako mladé Colloredo nadchla chystaná slavnost i mnoho dalších šlechticů; bylo tedy třeba začít včas se zajišťováním vyhovujícího ubytování. Tento úkol připadl hraběti Kolovratovi, který začal připravovat byt pro Rudolfa Josefa a Fabia Leandra několik měsíců před jejich plánovaným příjezdem (podle instrukcí Jeronýma Colloredo měli do Prahy dorazit 14 dní před korunovaci).⁷³⁾ Jelikož Jeroným Colloredo vlastnil v Praze palác, který v době svého milánského pobytu nevyužíval, hodlal svého syna a synovce ubytovat právě zde.⁷⁴⁾

Hrabě Kolovrat se také musel postarat o všechno, co mladí pánové potřebovali k pohodlnému pobytu v Praze. Sehnal tedy služebnictvo (tři lokaje a čeledíny ke koním) a z Opočna dal přivést koně. Dále osobně dohlédl na přípravu místností, v nichž měla hrabata pobývat, a nechal je vybavit nábytkem.⁷⁵⁾ Další Kolovratovy dopisy už bohužel nemáme

Hrabě Rudolf Josef také doufal, že bude představen císařskému páru, což mělo napomoci zviditelnění jeho osoby i celého rodu Colloredo.

73) KUBEŠ: *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, především s. 167; TÝŽ: *Colloredové z Wallsee*, především s. 47.

74) Tomuto pražskému paláci Colloredů a později Colloredo-Mannsfeldů se věnuje KUBEŠ, Jiří: *Palác rodu Colloredů z Wallsee na Malé straně v první polovině 18. století*, Documenta Pragensia 28, 2009, s. 171–191. Mladí Colloredové nebyli jediní, kdo během pražské korunovace pobývali v pražském paláci Colloredů. Přebýval zde například i výše zmíněný kníže Jan Leopold Trautson s manželkou, s nimiž se tak Rudolf Josef mohl snadněji seznámit. Kníže a kněžna byli s ubytováním v Colloredově pražském paláci spokojeni a prostřednictvím hraběte Kolovrata pozdravovali svého hostitele: „*der furst von Trauttson, Undt die fürstin seindt gantz Vergniegt, Undt Content mit deroselben logirung, Undt Einen gegen jeden Eine Völlkhomene Satißfaction Hierüber;...*“ Dopis ze 7. července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

75) „*Meines lieben H[err] Schwagern anKhunfft nacher Prag Erwahrte mit grösten freüde[n], Undt Ungedult, bey dessen anKhunfft wirdt alles zu dessen bedienung in bereithschafft Sein, dann zu dessen bedienung Erwahrte nach diese wochen Herein, 3., lakayen seindt schon in bereithschafft, auf welche die angeordnete libereu auch in der arbeith sich befindet, bey anKhunfft der Stalleithe werden diese Ebenfalls Versehen werde[n], der zu Opoczna befindliche Roß ist auch bestellt Herein zu Khom[m]en, die Zimmer seindt so gutt als sichs thuen Hat lasse[n] Eingerichtet, das Zühn wirdt auch in Standt gebracht, damit mann sich desse[n] bedienen möge, Das nöthige weise taffl, Undt beth wäsch, oder getzeige Habe bereiths Verhofft, also das nichts alß die liebe Persöhnliche gegenwart abgeheth; ...*“ Nedatovaný dopis, na který hrabě Colloredo odpověděl 21. srpna 1723, TAMTÉŽ.

k dispozici; vzhledem k pečlivosti, s jakou se věnoval přípravám ubytování, ale můžeme předpokládat, že vše proběhlo k naprosté spokojenosti obou mladých Colloredů.⁷⁶⁾

Posledním významným úkolem, který byl hraběti Janu Norbertu Libštejnskému z Kolovrat svěřen, bylo vyjednávání s řádem maltézských rytířů. Hrabě Colloredo připravoval svému nejstaršímu synovi a dědici, tehdy sedmnáctiletému Rudolfu Josefovi, cestu ke dvoru a jeho úřadům; zároveň se ale snažil zaopatřit a společensky pozvednout i zbylé potomky. Jednou z cest, jak toho dosáhnout, bylo členství v tak prestižním řádu, jakým byli maltézští rytíři. V Kolovratových dopisech se přesně nehovoří o tom, který se synů by se měl stát členem tohoto významného řádu; tato jednání ale přinesla své ovoce: členem řádu maltézských rytířů se nakonec stal druhý nejstarší syn Jeronýma Colloreda, tehdy šestnáctiletý Antonín Josef.⁷⁷⁾ Administrativa spojená s přijetím do řádu a také získávání informací byly úkolem hraběte Kolovrata. Pro uchazeče o členství z řad aristokracie bylo především nutné prokázat svůj původ – jenom tak se totiž mohl stát profesním rytířem, z jejichž řad byli voleni velmistři, velkopřevorí a další vysocí hodnostáři řádu.

Kolovrat měl tento „průkaz šlechtictví“ mladého hraběte, který je v dopisech nazýván „*maltese Probe*“, nechat vyhotovit a poté jej měl odeslat na schválení Jeronýmu Colloredovi do Milána. Starosti s doručením tohoto dokumentu hraběti Kolovratovi odpadly: do Itálie se totiž zrovna chystal jeden z příbuzných, hrabě Emanuel Václav Krakovský z Kolovrat.⁷⁸⁾

76) Díky dochovaným instrukcím víme, jaké byly další cesty Rudolfa Josefa a Fabia Leandra: jak už bylo zmíněno výše, vypravili se v polovině září 1723 do Opočna, kde pobýli asi měsíc, poté se znovu vrátili do Prahy, kde jim hrabě Kolovrat opatřil finance na půl roku, a už počátkem listopadu odcestovali zpět do Salzburku. KUBEŠ: *Rudolf Josef Colloredo z Wallsee*, s. 169; TÝŽ: *Colloredové z Wallsee*, s. 48–49.

77) Antonín Josef Colloredo žil v letech 1707–1785; viz <http://genealogy.euweb.cz/colloredo/colloredo1.html> [10. 5. 2011]

78) Emanuel Václav Krakovský z Kolovrat (1700–1769) dosáhl mnoha významných postů: nejdříve působil jako komoří a skutečný tajný rada, poté jako generál jezdeckta (dokonce byl velitelem pluku dragounů, který nesl jméno Kolovrat). Především ale dosáhl postu velkopřevora řádu maltézských rytířů v Čechách; užíval také rodovou komendu řádu ve Vratislavi. BORŮVKA: *Rodopis pánů z Kolovrat*, s. 117. Členství v řádu maltézských rytířů mělo v rodu hrabat z Kolovrat tradici. Ze současníků hraběte Jana Norberta, kteří se stali maltézskými rytíři, jmenujme například jeho bratra, Františka Leopolda (1671–1716), TAMTĚŽ, s. 58, nebo Kajetána Františka Krakovského z Kolovrat (1689–1769), TAMTĚŽ, s. 92.

Ten plánoval zastávku v Miláně, kde by se setkal s Jeronýmem Colloredem, a poté měl odcestovat na Maltu, kde se chtěl zdržet několik týdnů.⁷⁹⁾ Zda se hraběti Colloredovi podařilo vyjednat členství v řádu maltézských rytířů pro syna ihned, nebo zda uspěl až po delší době, nevíme. Hrabě Kolovrat ale vyjádřil přesvědčení, že požadavky jeho tchána budou jistě uspokojeny.

Hraběti Jeronýmu Colloredovi se v průběhu života podařilo vytvořit rozsáhlou fungující informační síť tvořenou jak zástupci z řad aristokracie tak i schopnými osobami neurozeného původu. Jistě se nebudeme mýlit, budeme-li tvrdit, že hrabě vděčil za slibný kariérní růst nejen svým schopnostem, ale i informacím a službám poskytovaným těmito lidmi. Na příkladu dvou rozdílných členů jeho informační sítě můžeme pozorovat, že hrabě přistupoval k rozdělování pravomocí a úkolů zcela pragmaticky – určujícím měřítkem mu byly pouze schopnosti a možnosti dotyčné osoby.

Svému zeti, Janu Norbertovi Libštejnskému z Kolovrat, který byl kvůli výkonu zemských úřadů vázaný v českých zemích, proto udělil plnou moc při správě svých českých statků se vším, co k ní náleželo – dozorem nad financemi a úředníky (během inspekčních cest i na dálku) počínaje a řešením sousedských sporů či dalších urgentních záležitostí na panství konče. Kromě toho byl hrabě Kolovrat pověřován různými drobnějšími i závažnějšími úkoly: měl na starost finanční stránku vyhotovování nobilitační listiny pro svého tchána i vyplacení částky 6 000 zlatých za úřad nejvyššího truksase Království českého; spolu s agentem Sachsem se podílel na stabilizování situace na Colloredově dolnorakouském panství Staatz, které měl od svého tchána pronajaté. K dispozici byl i synům hraběte Colloreda: pro Rudolfa Josefa zajišťoval v době české korunovace ubytování v otcově pražském paláci, za druhorozeného Antonína Josefa zase vyjednával jeho přijetí do řádu maltézských rytířů a vyřizoval různé formality.

Úkolem agenta Jana Oktaviána Sachse bylo pochopitelně přinášení informací; navíc hraběti Colloredovi poskytoval různé cenné služby: dohlížel na správu jeho rakouských panství a řešil různé hospodářské záležitosti (především se zasloužil o urovnání situace na panství Staatz). Dále vyřizoval splácení dluhů věřitelům hraběte a jednal s různými úřady: například se staral o úspěšný průběh nobilitace hraběte a o sepsání nobilitační listiny. Také vyjednal se švagrem hraběte Colloreda, Štěpánem Vilémem Kinským, zastoupení ve funkci nejvyššího truksase během české korunovace Karla VI. a v neposlední řadě pro hraběte sháněl vhodné

79) Viz např. dopis ze 14. července 1723, SOA Zámorsk, RA Colloredo-Mannsfeldů, provizorně kart. 31.

ubytování, když mu skončilo funkční období v Miláně. Pan Sachs se tedy v tomto ohledu – vzhledem k jeho znalostem, které se týkaly nobilitace i fungování různých úřadů – jeví spíše jako dvorský agent, případně jako sekretář hraběte Colloreda.

Z komparace dopisů, které hrabě Jeroným Colloredo pravidelně dostával z Vídně i z českých zemí, vyplývá, že úkoly, kterými byli agent Jan Oktavián Sachs a hrabě Jan Norbert Libštejnský z Kolovrat pověřováni, byly velmi podobné: oba měli ve větší či menší míře na starost dohled nad správou Colloredových panství, oba pro něj zařizovali a řešili různorodé záležitosti, agent Sachs navíc přinášel množství závažných novinek i drobných anekdot z Vídně i císařského dvora. Také pravomoce obou protagonistů byly v podstatě shodné. Ačkoli se instrukce pro agenta Sachse nedochovala, vyplývá z jeho dopisů dosti jasně to, že ač byl pouze vzdělaným měšťanem, pověřoval ho Jeroným Colloredo stejně důležitými (ne-li důležitějšími) úkoly jako svého zetě. Není tedy divu, že se hrabě Kolovrat s agentem Sachsem neměli příliš v lásce: ačkoli je dělila sociální bariéra, byli si navzájem zdatnými soupeři v boji o přízeň a důvěru hraběte Colloreda.

A NOBLE RELATIVE VS. PROFESSIONAL AGENT A RESEARCH OF THE COMMUNICATION PRACTICE OF THE MILAN GOVERNOR JERONÝM COLLOREDO IN THE 1720'S

This contribution explores the possibilities of obtaining information which was available to the ambitious aristocrat, using the example of the Count Jeroným Colloredo, the Marquis di Santa Sophia (1674–1726). The climb of the Count Colloredo up the career ladder can be considered exemplary: first he had some state functions and took part in various diplomatic missions. The climax of his career was his being named into an office of a Hapsburg Governor in Milan, where he was active in during the years of 1719–1726; at the end of his life he was even promoted into the function of the High Marshall in the Court of Charles VI.

After Count's Colloredo's appointment into the prestigious function of the Milan Governor, he hired two agents who were to keep him informed about the happenings in the high society. The powers of one of his agents, Jan Oktavián Sachs, overextended the activities of a mere informer. Not only he would be bringing Count Colloredo information, he would also provide him with other valuable services; thus Mr. Sachs appears as a secretary to the Count Colloredo. The preserved correspondence with the Vienna agent Sachs from the years of 1721 and 1724–1725, which is repositied in the State Regional Archive in Zámorsk, in a still uninventorized family archive of Colloredo-Mannsfeld, temporarily as cart. 13, may not cover the whole period of the Count's Milan appointment, but it does, however, represent a very valuable source.

Another valuable source about the life of the Count Colloredo are letters from the years 1722–1723 from his son-in-law, Count Jan Norbert Libštejn of Kolovrat which are also repositied in the State Regional Archive in Zámorsk, family archive of Colloredo-Mannsfeld temporarily cart. 31. Count Kolovrat, due to his appointments in the provincial offices of the Bohemian Kingdom, was tied to Bohemia, and that is why his father-in-law entrusted him with the management of his Bohemian estates as well as with other occasional services.

By the analysis of letters of the Count Colloredo's son-in-law, Jan Norbert Libštejn from Kolovrat, and of the most interesting agent Sachs, I would like to point out the themes of the correspondence and the tasks that Count Colloredo was entrusting his son-in-law with, and, more generally, in what manner it was possible for an aristocrat who was aiming at the highest court positions during the epoch of the High Baroque, to obtain the necessary information and thus secure various services.